

# Dodikovanje Srbije

PIŠE: IVAN TOROV

koji su proizašli iz kruga Tuđmanovog autoritarnog nacionalističkog pokreta, osjećaju ozbiljne skrupule i odgovornost Hrvatske, koja proizlazi iz Tuđmanovog suučesništva u Miloševićevoj agresiji na BiH (doduše, politički lideri HDZ deklarativno ne priznaju tu agresiju, ali su je svjesni i znaju koliko im ona ograničava manevarski prostor).

Dodik i njegova vlast u manjem bosanskohercegovačkom entitetu i do sada su bili „troublemakeri“, ali je u okolini uvijek postojala nada da bi Tadićeva administracija u slučajevima krajnje napetosti ipak mogla utjecati na ublažavanje radikalnih stavova gospodara političkog života u Banja Luci. Sada tog korektiva više nema. Uskoro će se pokazati je li Dodikovo zatezanje odnosa sa Zlatkom Lagumdžijom (zbog glasanja za rezoluciju o Siriji u UN) i s time povezano iskakanje iz dogovora koji bi BiH trebali omogućiti dobivanje statusa kandidatkinje za članstvo u EU tek kratkotrajni hir, ili je naznaka nove politike otvorenog opstruiranja procesa europske integracije BiH. Nažalost, retorika o povezivanju s Rusijom, što je Dodik Srbiji predlaže kao alternativu europskoj integraciji, nadovezuje se na opstrukciju skupnih politika središnjih vlasti u BiH usmjerenih na približavanje te države kandidatskom statusu.

Za napredak Srbije prema otvaranju pregovora o članstvu u EU bit će ključno kako će vlast u Beogradu postupati u pregovorima s Kosovom: hoće li ispuniti obveze preuzete u Stefanovićevoj rundi pregovora i hoće li se nastaviti tehnički dijalog, koji građanima Srbije i Kosova treba olakšati život, te hoće li početi politički pregovori o statusu sjevera Kosova. Međutim, za regionalne odnose ključ pro cjene Nikolićeve i Dačićeve administracije neće biti vezan uz politiku prema Kosovu, već prije svega uz politiku prema BiH. Bude li Beograd poticao blokovsku podjelu u regiji i podupirao Dodika u tome da, poigravajući se konceptom odabira između pridruživanja EU ili Zajednici neovisnih država, destabilizira BiH, bit će to definitivno „povratak u devedesete“, ali u novim okolnostima. U regiji još uvijek nije moguće procijeniti za što su se odlučili lideri iz devedesetih, koji su ponovno preuzeli izvršnu vlast u Srbiji: za takav povratak u devedesete ili za europeizaciju Srbije.

Kadgod se poslednjih godina Srbija, pre svega voljom njenog biračkog tela i, još i više njene političke oligarhije, nađe u škripcu, odnosno u kritičnoj dilemi šta da učini, tu je nezaobilazni Milorad Dodik. Ma koliko se nekome činilo da se raspojasani, agilni, ali i poprilično neobuzdani predsjednik Republike Srpske svojski trudi da „savetima“ novopridošlim gospodarima Srbije zametne tragove sopstvenog promašaja zbog predizborne podrške Borisu Tadiću i Demokratskoj stranci, njegovi učestali i sve osioniji istupi usred Beograda i Srbije postaju vid svojevrsnog političkog barometra pravog raspoloženja glavnine nacionalnog i političkog korpusa, koji je posle izbora preuzeo sve poluge vlasti. Ujedno, i relativno pouzdan indikator kuda bi Srbija sa Tomislavom Nikolićem, Ivicom Dačićem, Aleksandrom Vučićem, Mlađanom Dinkićem i pratećom kompanijom mogla da se zaputi. Konceptu, koga je „Mile“ Dodik ponudio, posle susreta sa novim šefom države, istini za volju, nedostaje samo vojni aspekt regionalne srpske supermacije, pa da se potpuno uklopi u platformu kojom je Srbija još od druge polovine osamdesetih, i tokom čitave devete decenije prošlog veka nezaustavljivo srljala u agoniju, iz koje, nažalost, nije uspela da se izvuče ni posle gotovo jednodecenijske vladavine tzv. peto-oktobarskih pobednika.

Šta, dakle, „zvanična“ Banjaluka nudi, a (ne) zvanični Beograd se, manje-više, snebiva kako da postupi. Sad je, kaže Dodik, prilika da se isprave sve greške u proteklih 20 godina. Ovaj trenutak, dodaje, traži mobilizaciju, a ne destrukciju. Drugim rečima, vratiti se „izvornim“ postulatima Miloševićeve ratne i nacionalističke politike, odbaciti tutorstvo i protektorate antisrpskog Zapada, redefinisati uzroke, tok i ishod ratova, genocida i etničkih progona. „Moramo“, ističe Dodik, „da dajemo odgovore o kojima će se drugi izjašnjavati a ne obrnuto. Uveren sam da će taj odgovor predsednik (Srbije) ponuditi“. Pa ako to asocira na vaskrsavanje prvobitnih (nikad do kraja napuštenih) stavova o „svesrpskom ujedinjenju“, okupljanju svih Srba pod jednu zastavu „najjače države na Balkanu“, definitivni krah 5. oktobra i gotovo trijumfalno ustoličenje donekle modifikovane verzije „crveno-crne koalicije“, uverljivo sugerišu da i ovog puta, kao i tokom osamdesetih i devedesetih u raspetljavanju balkanske nacionalne kartografije „ništa nije isključeno“. Sasvim izvesno, ni mogućnost da Srbija uleti u još jedno razdoblje krajnje opasnih i rizičnih avantura.

Sve, nažalost, ukazuje na to da izazovi Milorada Dodika neće ostati bez odjeka u novom (starom) štabu patriotskih obnovitelja i usrećitelja Srbije. Tim pre, što u ovdašnjem nacionalnom i nacionalističkom miljeu vlada snažno uverenje da Dodikovi napori da obesmisli i, na kraju, sruši Bosnu i Hercegovinu daju impozantne rezultate. I da bi njegov recept opstrukcije i destrukcije, kad za to dođe pravo vreme, mogao i te kako da se primeni i u komunikaciji Beograda sa regionom i onim delom međunarodne zajednice koji Srbiju i dalje posmatra sa uočljivom dozom rezervi i skepse. Pravi trenutak će biti onda kad nova vlast proceni da njena (zasad verbalna) proevropska orijentacija nije Srbiju približila ni početku pregovora o pristupanju EU, ni evropskim pristupnim fondovima, ili kad Brisel i Vašington shvate da je sadašnja konfuzija oko pravih namera „novog izdanja“ zvaničnog Beograda, zapravo, posledica pokušaja da se reprezentanti „nove politike“ konsoliduju na kormilu države, ali i ekonomske katastrofe koju Srbija upravo doživljava, odnosno preživljava. Nastojanjem da se preko MMF, Svetske banke i EU

pokrije enormni budžetski deficit i spreči bankrot države zamagljuje suštinu: da je najveći deo nove vlasti zapravo, skloniji ksenofobiji, koja povremeno isplivava na površinu, i evroskepticizmu, odnosno zagovaranju koncepta po kome se u evrointegracijama može ići onoliko koliko one ne ugrožavaju „vitalne nacionalne i državne interese“.

A sve se, naravno, vrti oko Kosova. Iako je lako primetiti da novi srpski vlastodršci još nisu načisto šta im je činiti, da nema konsenzusa ni unutar vladajućeg bloka, a kamoli na globalnom društvenom i nacionalnom planu, puštaju se povremeno u optičaj „ideje“ koje asociraju na devedesete i koje, zapravo, pokazuju da ni ova vlast nema baš sluha za kakvu takvu realnost na terenu. Tako, nedavno Nikolićevo obnavljanje gotovo zaboravljene ponude kosovskim Albancima o „suštinskoj autonomiji u pravnim i državnim okvirima Srbije“, pokazuje da Beograd zapravo nema nikakav koncept, što je, naravno, gotovo idealna podloga za povlačenje krajnje radikalnih poteza. Sejanje iluzija da bi se mogao ponovo pokrenuti pregovarački proces oko statusa Kosova samo je pokušaj da se zakamouflira činjenica da se može pregovarati oko regulisanja preostalih tehničkih pitanja u odnosima Prištine i Beograda, ali i oblika eventualnog posebnog statusa severa (u okvirima nove kosovske države), odnosno o unekoliko modifikovanom Ahtisarijevom planu, koji se baš i ne mora tako nazivati. Kad sve to bude isplivalo na površinu, novoustoličenoj vladajućoj koaliciji će preostati, ili da nastavi tamo gde je Boris Tadić stao, što bi moglo biti fatalno po budući rejting, ali i unutrašnju koheziju nove političke grupacije na vlasti, ili da nastavak pregovora sa Prištinom opstruira, odugovlači, čak i zaustavi, što bi, suštinski, značilo stavljanje tačke na evropske integracije Srbije. Ako je suditi po (nepromenjenom) mentalitetu naprednjaka (genetski modifikovanih radikala) i socijalista, potonja varijanta se čini kudikamo verovatnijom.

Već prvi potezi dvojca (Dačić-Vučić) sa kormilom (Nikolić) pojačali su skepsu u Briselu oko verodostojnosti njihove proevropske orijentacije. Arogancija i tehnologija kojom je nova vlast proterala guvernera Narodne banke Srbije, a samu instituciju

# Revolt umesto lojalnosti

PIŠE: PAVEL DOMONJI

pretvorila u servis dnevne politike, postavljanje niza, u prošlosti kompromitovanih kadrova radikala, socijalista i julovaca na važne državne funkcije, gotovo nasilničko rušenje već uspostavljenih koalicija na lokalnu, posebno u Vojvodini, forsiranje proruskih lobista u javnosti i podgrevanje iluzija da će nas Rusi i Kinezi izbaviti iz finansijske dubioze - sve to ubedljivo govori o tome kako nova vlast shvata i prihvata evropske vrednosti i snaži strepnju u EU da bi se sadašnja konfuzija u Srbiji mogla finalizovati oprostajem od evropskih integracija i prestrojavanjem na kolosek obnovljenog regionalnog destabilizatora. Nezavisno od toga, da li će i koliko dugo jedna ovako komponovana vladajuća nomenklatura izdržati na kormilu države. Dogodi li se tako nešto potvrdiće se, zapravo, da Milorad Dodik ništa nije nudio slučajno, tek reda radi.

Krunski argument, od koga se ovih dana zvaničnicima u Briselu diže kosa na glavi, jeste patriotsko „buđenje“ Ustavnog suda Srbije, koji je posle dve godine „spavanja“, baš u času kad je bilo jasno ko će formirati novu vladu, presudio da se Vojvodini dalo previše „autonomaških“ ingerencija i da sve to mora da se vrati u okvire centralizovanog ustavnog ustrojstva Miloševićevog modela pokrajinske autonomije. Zapravo, izvršen je udar na Vojvodinu, koji, u suštini, podseća na tzv. jogurt-revoluciju iz 1988. godine i ustavnog ukidanje autonomije dve godine kasnije, a koji nagoveštava da je nova garnitura na vlasti i te kako sklona izazivanju i insceniranju novih unutrašnjih političkih kriza, koje će se, ukoliko ne bude nekog dogovora na relaciji Beograd-Noví Sad, sasvim sigurno internacionalizovati.

Odluka Ustavnog suda Srbije (USS), kojom je niz odredbi Zakona o utvrđivanju nadležnosti AP Vojvodine proglašen neustavnim, izazvala je oprečne reakcije - jedni su tom odlukom bili zadovoljni, drugi su je doživeli kao još jedan brutalan atak na Vojvodinu.

Tako je Vojislav Koštunica, čija je stranka (DSS) i podnela predlog Ustavnom sudu za ocenu ustavnosti zakona, odluku suda proglasio istorijskom, jer se njome zaustavlja stvaranje države u državi, sprečava rastakanje Srbije i vraća vera u poštovanje prava i Ustava. Koštuničin parteikamarad, Branislav Ristić smatra da su autonomaši doživeli „Staljinograd“ i da je politika odvajanja Vojvodine od Srbije (po crnogorskom scenariju) sasečena u korenu. Srpska radikalna stranka je podržala odluku USS i zatražila od novih vlasti da sa reči pređu na dela, ukinu kancelariju u Briselu, njenog predstavnika vrata u zemlju, a sredstva koja se troše na rad kancelarije preusmere u zdravstvo, obrazovanje i socijalu. Srpski narodni pokret Svetozar Miletić je, takođe, podržao odluku USS, a autonomiju Vojvodine proglasio neustavnom, protivzakonitom, nametnutom i ideološkom. „Miletićevci“ su zatražili da nadležni organi raspuste Skupštinu i Vladu Vojvodine, obaveste međunarodnu javnost o protivzakonitom položaju Vojvodine, hitno raspisuju nove izbore i referendum na celoj teritoriji Srbije, na kome bi se građani izjašnjavali o tome da li im je potrebna autonomna pokrajina. Saopštenjem su se oglasile i Dveri, postavljajući pitanje zašto se ne pokreće pitanje odgovornosti odgovornih i zašto se ne raspisuju novi izbori, pošto je pokrajinska skupština nelegitмна, jer je nastala na ustavnoj krađi i antiustavnom delovanju. Odluka USS bi bila za respekt, smatra Nikola Aleksić iz Ekološkog pokreta Novog Sada, da je doneta za vreme vladavine bivšeg predsednika Srbije i DS. Ovako, njome se kadrovi USS više predstavljaju novoj vladi, nego što brane ustavnost i zakonitost. Da bi se još bolje predstavili, Nikolić je predsedniku USS predložio pokretanje inicijative za brisanje DS, LSV, SVM, DZVM i LDP iz registra političkih